

Η σταθεροποίηση της οικονομίας είναι αναγκαία προϋπόθεση για μια αυτοδύναμη και σταθερή ανάπτυξη*

Έχει λεχθεί ότι "εκείνο που χρειάζεται για να βγεί η οικονομία από την κρίση είναι ένα πρόγραμμα αύξησης της παραγωγής και της παραγωγικότητας με διαρθρωτικές αλλαγές και ταυτόχρονα στήριξη των πραγματικών εισοδημάτων των εργαζομένων και της ζήτησης και όχι μια συντηρητική πολιτική σταθεροποίησης μέσα από τον έλεγχο της ζήτησης".

Ομιολόγω πως δυσκολεύομαι να καταλάβω την οικονομική λογική στην οποία βασίζεται η άποψη αυτή.

Η στρατηγική και τα μέτρα οικονομικής πολιτικής που προτείνει κανείς για την αντιμετώπιση των οικονομικών προβλημάτων βασίζεται φυσικά στον ιδιαίτερο τρόπο με τον οποίο ο καθένας αντιλαμβάνεται τα προβλήματα και τις αιτίες τους.

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως τα προβλήματα που αντιμετωπίζουμε στην οικονομία είναι κατά ένα μέρος συγκυριακά. Σε πολύ μεγάλο βαθμό οφείλονται σε σοβαρές διαρθρωτικές αδυναμίες σχεδόν σε όλους τους τομείς της οικονομίας και είναι συνέπεια του τρόπου ανάπτυξης που ακολουθήθηκε από τη μεταπολεμική περίοδο και μετά.

Όμως το οικονομικό πρόβλημα της χώρας έγινε οξύτερο τα τελευταία ιδιαίτερα χρόνια γιατί, αντίθετα με ότι συνέβη σε άλλες χώρες, δεν έγινε από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 και μετά καμμιό ουσιαστική προσπάθεια για την προσαρμογή της οικονομίας μας στις νέες συνθήκες που επικράτησαν (ενεργειακή κρίση, τεχνολογική επανάσταση, εντονότερος εξωτερικός ανταγωνισμός που είναι αποτέλεσμα του νέου καταμερισμού εργασίας στη διεθνή οικονομία, και της ένταξής στην ΕΟΚ).

* Στο κείμενο που ακολουθεί εκφράζονται οι προσωπικές απόψεις του συγγραφέα που δεν δεσμεύουν ούτε το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας ούτε την Τράπεζα της Ελλάδος ούτε και συμπίπτουν κατ'ανάγκη με τις απόψεις της Κυβέρνησης.

Αντί να ακολουθηθεί μία πολιτική μείωσης του πληθωρισμού και διόρθωσης των ανισορροπιών που δημιουργήθηκαν στην οικονομία ώστε να αρχίσει ένας "δημιουργικός κύκλος" ενίσχυσης των επενδύσεων και της ανάπτυξης, δημιουργίας νέων ευκαιριών απασχόλησης και βελτίωσης του εξωτερικού ισοζυγίου, υιοθετήθηκε μία "συμπεριφορά φυγής" απο την πραγματικότητα. Δόθηκε προτεραιότητα στην κατανάλωση αντί στην επένδυση.

αυτό όφείλεται ας' ουλεχθαι ας' χαρακτήρα τής οικονομίας μας

X Συνολικά, απο το 1973 έως το 1985, η συμμετοχή της κατανάλωσης (ιδιωτικής και δημόσιας) στο ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 10 ποσοστιαίες μονάδες ενώ οι επενδύσεις μειώθηκαν κατά 10 ποσοστιαίες μονάδες περίπου. Αυτό απεικονίζει καλύτερα απο οτιδήποτε άλλο την επιλογή που έγινε να θυσιαστούν οι μεσοπρόθεσμες απαιτήσεις της σταθεροποίησης και της ανάπτυξης για το παρόν.

Ο καθένας μπορεί να αντιληφθεί ότι οι πόροι που διανέμονται με τη μορφή εισοδημάτων δεν μπορούν, χωρίς να δημιουργηθούν προβλήματα, να αυξάνονται σταθερά ταχύτερα απο ότι το κατά κεφαλή ΑΕΠ. . Και όμως, αυτό συμβαίνει στην Ελλάδα εδώ και περισσότερο απο δέκα χρόνια. (Βλ. Πίνακα). Μετά την πρώτη πετρελαιακή κρίση και την ύφεση που επακολούθησε, οι κάτοχοι εισοδημάτων προσπάθησαν να διατηρήσουν την αύξηση της αγοραστικής τους δύναμης παρόλη την επιβράδυνση της ανάπτυξης. Αυτό συνεχίστηκε και μετά τη δεύτερη πετρελαιακή κρίση. Η αύξηση των πραγματικών εισοδημάτων με ρυθμούς ταχύτερους απο την αύξηση του ΑΕΠ, υποδηλώνει την προτίμηση για κατανάλωση σε βάρος της επένδυσης και μία αύξηση του κόστους στις επιχειρήσεις που περιορίζει την δυνατότητά τους για επενδύσεις. Με τον τρόπο αυτό, η αύξηση των προσωπικών εισοδημάτων, που είναι υπερβολική σε σχέση με το προϊόν που παράγεται, αυξάνει την ανεργία, μειώνει την επένδυση, διευρύνει το εξωτερικό έλλειμμα και παρεμποδίζει την οικονομική ανάπτυξη.

Όταν η οικονομία είναι στάσιμη οι δύο μοναδικοί τρόποι να διατηρηθούν οι αυξήσεις της αγοραστικής δύναμης των ατομικών εισοδημάτων είναι ο δανεισμός στο εξωτερικό και η μείωση των κερδών των επιχειρήσεων.

Λόγος ωρώς υπέρχεν θρία. "Θρίαωο" είναι διαφθερετικαί α'ωο'ωερίωωωω
θε'ωερίωωωω. Προάωωωω α'ωο'είς δυνατώητες είς σ'ίωωωωωω ωά'έξωωωω
ε'άχρη της. Η μείωση των κερδών των επιχειρήσεων, δέν ωρέωει να ξωωωωωω

Η επιλογή αυτή είναι ένας κοντόφθαλμος υπολογισμός. Σε λίγα χρόνια γίνεται αντιληπτό ότι η ανεπάρκεια επενδύσεων οδηγεί σε απώλεια ανταγωνιστικότητας και ταυτόχρονα σε αύξηση της ανεργίας.

Είναι νομίζω αναμφισβήτητο ότι η χώρα χρειάζεται μια νέα οικονομική στρατηγική "αύξησης της παραγωγής και της παραγωγικότητας με διαρθρωτικές αλλαγές στην οικονομία" για να τεθεί σε κίνηση η διαδικασία οικονομικής ανάπτυξης. Οι απόψεις όμως διαφέρουν σχετικά με το πως θα μπορούσε να γίνει αυτό.

Νομίζω ότι υπάρχει αντίφαση ανάμεσα στην στήριξη των προσωπικών εισοδημάτων και της κατανάλωσης και στις μεσοπρόθεσμες απαιτήσεις της ανάπτυξης, της επένδυσης και της απασχόλησης.

Η αντίφαση αυτή προκύπτει απο το ότι η εξέλιξη των προσωπικών εισοδημάτων έχει σημαντικές επιπτώσεις όχι μόνο στην ζήτηση αλλά και στην προσφορά.

Βραχυπρόθεσμα, μια αύξηση των πραγματικών εισοδημάτων στηρίζει τη ζήτηση. Παράλληλα όμως, όταν η οικονομία είναι στάσιμη, τείνει να μειώσει την αποδοτικότητα των επενδύσεων. Επομένως δεν επιτρέπει τη δημιουργία και την ανάπτυξη δυνατοτήτων παραγωγής με ικανοποιητική απόδοση.

Νομίζω ότι αυτοί που υποστηρίζουν στήριξη των πραγματικών εισοδημάτων και της ζήτησης δεν λαμβάνουν υπόψη ότι το ποσοστό απόδοσης του επενδεδυμένου κεφαλαίου, που αποτελεί τον κυριότερο δείκτη των

προοπτικών για την αποδοτικότητα των νέων επενδύσεων, μειώθηκε δραματικά μετά το 1973 (βλ. διάγραμμα). Στους περισσότερους τομείς της οικονομίας η αποδοτικότητα πάγιου κεφαλαίου είναι σήμερα πολύ χαμηλή για να ευνοήσει μια ικανοποιητική ανάκαμψη των επενδύσεων. Για να αυξηθούν οι επενδύσεις είναι αναγκαίο να υπάρξει μια περίοδος ανάκαμψης της αποδοτικότητάς τους.

Η επίτευξη της βελτίωσης της αποδοτικότητας, και ιδιαίτερα η βελτίωση των προοπτικών της απόδοσης του κεφαλαίου, είναι επομένως ένα από τα κύρια θέματα που πρέπει να μας απασχολήσουν.

Βασικό μέσο για την βελτίωση της αποδοτικότητας των επενδύσεων είναι η αύξηση της παραγωγικότητας μακροχρονιότερα και βραχυχρόνια η συγκράτηση των πραγματικών εισοδημάτων.

Προϋπόθεση για την αύξηση της παραγωγικότητας είναι η ανάκαμψη των άμεσα παραγωγικών επενδύσεων. Επομένως, βραχυχρόνια για να αυξηθεί η αποδοτικότητα είναι αναγκαίο για ένα διάστημα η αύξηση των πραγματικών εισοδημάτων να υπολείπεται της αύξησης της παραγωγικότητας. (Με δεδομένη την αύξηση της παραγωγικότητας που προκύπτει από την τεχνική πρόοδο, υπάρχει ένα optimum ποσοστό απόδοσης του κεφαλαίου που μπορεί να μεγιστοποιήσει το ρυθμό ανάπτυξης της οικονομίας).

Η αύξηση της ζήτησης, πραγματικής ή αναμενόμενης, έχει επίσης να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη δημιουργία κινήτρων για την αύξηση των επενδύσεων. Επομένως, μπαίνει το σημαντικό ερώτημα κατά πόσο η συγκράτηση των πραγματικών εισοδημάτων θα έχει σε μιά μεταβατική φάση, περιοριστικές επιπτώσεις στη ζήτηση.

Πράγματι, η συγκράτηση των προσωπικών εισοδημάτων και ιδιαίτερα των μισθών καθεαυτή μπορεί να δημιουργήσει ένα προσωρινό πρόβλημα

ανεπάρκειας της ζήτησης.

Κάτω απο κανονικές συνθήκες, το ενδεχόμενο αυτό μπορεί να αντιμετωπισθεί κατά σημαντικό μέρος με επεκτατική πολιτική που θα διατηρήσει την οικονομία σε μιά σταθερή πορεία.

Στη διαδικασία όμως αυτή η συνολική ζήτηση μπορεί να παίξει ένα σημαντικό ρόλο στήριξης μάλλον παρά καθοδήγησης της αναπτυξιακής διαδικασίας. Εξάλλου, κάτω απο τις σημερινές συνθήκες δύσκολα η ανοδική πορεία της οικονομίας θα μπορούσε να στηριχθεί σε μιά επέκταση της ενεργού ζήτησης, όταν μάλιστα αντιμετωπίζουμε τεράστια ελλείμματα στο δημόσιο τομέα. Επίσης το ισοζύγιο πληρωμών έχει γίνει σοβαρός περιοριστικός παράγοντας στην ανάκαμψη της οικονομίας.

«Ξεραφι» εισαγωγών.

Σε μιά μικρή ανοιχτή οικονομία όπως η ελληνική, η ανεπάρκεια ζήτησης μπορεί και πρέπει να αντιμετωπισθεί κατά μεγάλο μέρος με μέτρα πολιτικής που αποβλέπουν στο να μετακινήσουν πόρους απο την εγχώρια κατανάλωση στις εξαγωγές. Αυτό απαιτεί βέβαια, βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και διεύρυνση του παραγωγικού δυναμικού της οικονομίας. Παράλληλα η αύξηση της ζήτησης μπορεί να στηριχθεί σταδιακά στις δαπάνες για νέες παραγωγικές επενδύσεις.

Αυτά τα προβλήματα προσπαθεί να αντιμετωπίσει η πολιτική σταθεροποίηση της οικονομίας που εφαρμόζεται σήμερα. Όμως οι ανισορροπίες που αντιμετωπίζει η οικονομία είναι πολύ σοβαρές και γι' αυτό η σταθεροποίηση δεν είναι ούτε απλή ούτε εύκολη υπόθεση και δεν γίνεται βέβαια απο τη μιά μέρα στην άλλη.

Μέσοι ρυθμοί μεταβολής

	<u>1963-1973</u>	<u>1974-1984</u>	<u>1974-1979</u>	<u>1979-1984</u>	<u>1982</u>	<u>1983</u>	<u>1984</u>	<u>1985</u>
Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν	7,5	2,9	4,8	1,0	-0,1	0,3	2,8	1,8
Πραγματικό διαθέσιμο ιδιωτικό εισόδημα ⁽¹⁾	8,7	3,3	5,6	1,1	1,9	-1,1	2,3	1,2
Πραγματική μέση αμοιβή εργασίας ⁽¹⁾	7,4	4,0	7,7	1,2	4,2	2,0	2,9	2,7
Πραγματικό ωρομίσθιο στη βιομηχανία ⁽¹⁾	5,9	7,0	9,0	5,1	10,1	0,7	7,0	1,8
Παραγωγικότητα στη βιομηχανία	(2) 9,4	1,6	4,1	-0,8	-3,8	0,6	2,2	1,3
	(3) 8,3	1,8	3,5	0,2	-2,1	0,1	2,4	-1,6
Παραγωγικότητα στο σύνολο της Οικονομίας ⁽²⁾	8,3	2,4	3,7	1,1	0,9	0,6	3,8	1,5
Αποπληθωριστής Ιδιωτικής κατανάλωσης	4,0	16,9	13,5	20,5	21,2	18,6	18,0	18,5

(1) Ο αποπληθωρισμός έγινε με τον αποπληθωριστή ιδιωτικής κατανάλωσης

(2) Προϊόν ανά απασχολούμενο

(3) Προϊόν ανά ώρα εργασίας

Πηγή: Εθνικοί λογαριασμοί. Επεξεργασία στοιχείων από την Τράπεζα της Ελλάδος

19.2.1986

Ποσοστό συμμετοχής στο Ακαθάριστο Εγχώριο προϊόν σε τρέχουσες τιμές αγοράς

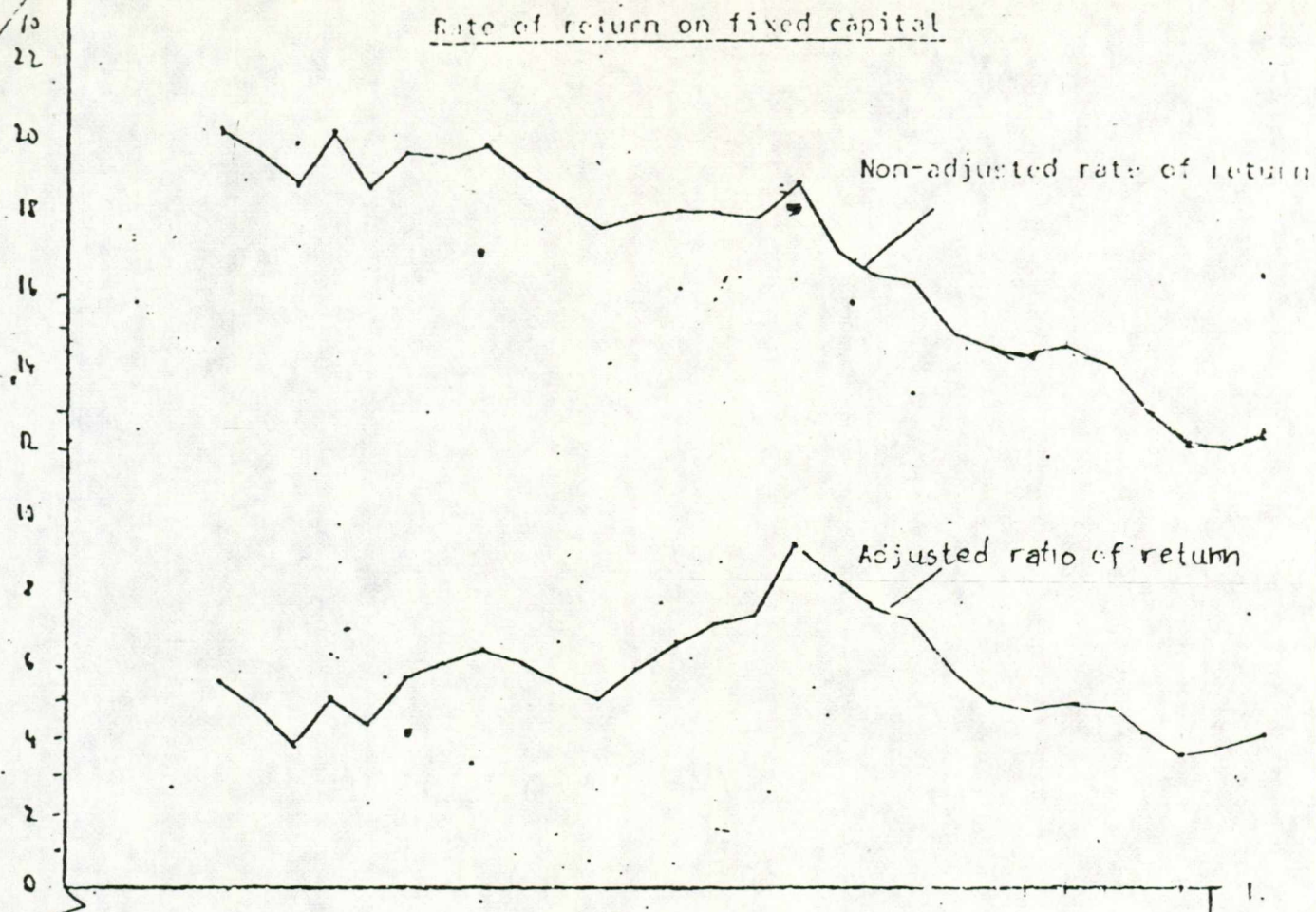
	<u>1963-73</u>	<u>1974-84</u>	<u>1974-79</u>	<u>1979-84</u>	<u>1982</u>	<u>1983</u>	<u>1984</u>	<u>1985</u>
Συνολική κατανάλωση	82,4	82,3	81,3	82,9	84,9	84,7	83,0	84,7
Ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου	23,3	22,0	22,8	21,9	20,1	20,3	18,6	18,6
Έλλειμμα Ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών	3,7	5,1	4,5	5,6	5,0	5,4	6,4	10,1
Συνολικό Έλλειμμα Δημόσιου Τομέα	2,9	7,8	4,4	10,6	12,5	12,0	12,8	16,5

Πηγή: Εθνικοί λογαριασμοί - Τράπεζα της Ελλάδος - Υπουργείο Οικονομικών
Επεξεργασία στοιχείων από την Τράπεζα της Ελλάδος

Graph 2

Greece: Total economy

Rate of return on fixed capital

Profit rate

